

શાસ્ત્રાણી

રંગભૂમિ પ્રામંથક
શ્રી જીવન વિકાસક વૃંદ.

આદ્ય લેખક:
અંગકવિ સમ્રાટ દ્વિજેન્દ્રરાય.

અનુવાદક:
ઝવેરચંદ મેઘાણી.

—૧૯૪૬—
મૂલ્ય ચાર આના.

ગુજરાતી

અમદાવાદ ૧૫/૦૫/૬૬
કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

ખુશ ખબર!

ખુશ ખબર!

આ જમાનામાં ગાડીઘોડો કે મોટર ગાડી એ સગવડનું સાધન અને ગ્રહસ્થાઈનો આદ છે.

પરંતુ તેને ચોટ સારો અને સસ્તો સામાન મેળવવાની એકજ દુકાન અને તે

એમ. એમ. ઇબ્રાહીમજી

ઘોડાગાડી, મોટર તથા ગાદીને લગતો દરેક જાતનો સામાન વેચનારા.

સાઉથ નેપીયર રોડ, ડેન્સો હોલ સામે, કરાચી.

M. M. Ebrahimjee

Dealers in Motor Cars & Carriage accessories upholstering good of all kinds.

South Napier Road.

Near Denso Hall, KARACHI.

પ્રસિદ્ધ કવિ :-

લાલશંકર જી. ભટ્ટ

મંત્રી

શ્રી જીવન વિકાસક વૃંદ

સર્વ હક્ક રવાઈન

યુનીવર્સલ પ્રીન્ટીંગ હાઉસમાં જનની કેશવદાસ માધવભાઈ

મંત્રી શ્રી જીવન વિકાસક વૃંદ યાદે છાપ્યું.

૨૭, ન્યુ ક્લોથ મારકેટ, બંદર રોડ, કરાચી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૦૫૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રાજકોટ

વિષય ૬- : ૨-૩

(સરકારમાં રજીસ્ટર થયેલ નં. ૨૫૩)

છાતી ઢોકળને ગેરન્દીથી

૧ આના ૥ સ્ટેમ્પ રસીદ સહી સહિ મળશે. ૩૨
ગોળીઓથી ગુણુ ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની
શરત છે.

ગુલ્શન બેખન

આ પ્રસીદ્ધ ગોળીઓથી પહેલેજ દીવસે ગુણુ

નપુસકોની હાજ રાખવા વાળી છે. કમ તાકાતના તમામ
ચિન્હ દુર કરી શરીર બેરાવર અને ઘટ્ટ વીરંગવાળુ બનાવી
રથબન શક્તિ આપનાર છે. નવી જવાની આપી ચમતકારીક
શક્તિ આપે છે. દુનીયાની સાચી મોજ અને ખરૂં સુખ
ભુવાનીના ભુસો દાવનાર છે. પરંતુ નથી દરેક માસમમાં
વાપરવાની ખાસ બદામણુ કરીએ છીએ. વીવાહીત પુરુષો
માટે આ ઘણું જ હાલદાયક છે. તેઓને ખાસ વાપરવી જોઈએ.

શીશી ૧ના રૂ. ૧) ૩ શીશીના રૂ. ૨૫=

આવી ગોળીઓ ભાગ્યેજ મળશે.

તાવ ખાણુ ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના તાવ માટે તત્કાળ સાચુ રામખાણુ હદાજ છે.

એના માટે અમે ખરાબર હામ ખીડીએ છીએ કે દેશી,
વિલાયતી સગે દવાઓ કરતા આ તાવ ખાણુ ગોળીઓ
સર્વોત્તમ છે. ફક્ત એકજ ગોળીથી ગમે તેવા પથારી પડેદ
તાવમા ખીડાનો હશે, એથી આરામ થશે તથા શરદી, ખાસી
દમનું તો નામજ ન રહે.

આ ગોળીઓ જે ભાગ્યશાલી હશે તેઓનાજ હાથમા
આવશે! એ ખરાબર કહીએ છીએ.

કીંમત ૪: ગોળીની શીશીના રૂ. ૧-૦-૦

ધી ગુલ્શન બેખન ફાર્મસી.

હેન્સો હોલ સામે, -કરાચી.

ડૉ "પી.જે.એમ્સ"

મેડીકલ બામ—

મેડીકલ રીંગવર્મ

— કોલેરા ક્યોર —

હેડેક ક્યુર કેપ્સ્યુલ્સ એન્ડ કાન્તિધારા

બનાવનાર:—યુનાઇટેડ કેમીકલ વર્ક્સ.

સોલ એજન્ટ:—

પી. જી. મહેતા એન્ડ કું.

રામસ્વામી ગારીખતા-કરાચી.

Dr. "P. J. E. M. S."

Medical Balm, Medical Ringworm

Cholera Cure

Headache Cure Capsules & Kanti dhara

Manufactured by:—

United Chemical Works

Sole Agent:—

P. J. MEHTA & Co.

Ramswami Garikhatra KARACHI.

મનોરથની સફળતા.

નબળા શરીરને બળવાન બનાવવાનો મનોરથ

અમૃતતુલ્ય પ્રખ્યાત

આતંક નિગ્રહ ગોળીઓનું

સેવન કરવાથીજ સફળ થાય છે.

શારીરિક શ્રમથી શરીર ધસાય છે અને માનસીક શ્રમથી મગજ નબળું પડે છે પણ જો આતંક નિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન ચાલુ હોય તો શરીર અને મગજ એ બન્નેની ઉપર નબળાઇ ધસારો કરી શકતી નથી. થોડી પણ કસરત નહીં કરનાર અને હદ ઉપરાંત મહેનત કરી થાકી જનારા એ બન્ને પોતાની પાચનશક્તિને વીંખી નાખી હેરાન થાય છે. તેવાઓને માટે

આતંક નિગ્રહ ગોળીઓનું સેવન અમૃત

સંરખું ફળદાયક છે.

કિંમત:-ગોળી ૩૨ પત્રીસની ૩બી ૧ નો રૂા. ૧ એક

એક ૩બી ૧૬ દીવસ ચાલે છે મહીને માત્ર એજ રૂપીઆનો ખર્ચ

અને લાખો રૂપીઆથી પણ વધાર

કિંમતી ત દુરસ્તીના લાભ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી માણીશંકર ગોવીંદજી

આતંક નિગ્રહ ફાર્મસી,

બંદર રોડ-નવી મ્યુનીસિપાલ બીલ્ડીંગની સામે,

કરાચી.

નિવેદન.

કરાચીની રસત પ્રજા સમક્ષ શ્રી જીવન વિકાસક વૃંદ આજે જે નાટક ભજવે છે તે ગંગ સાલિયના નાટ્ય સમ્રાટ કવિવર દિગ્વિજયલાલ રાચની અમર કૃતી છે, અને સૌરાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ લેખક રા. રા. ઝવેરચંદ મેઘાણીએ એને અનુવાદીત કરેલ છે. પ્રસ્તુત નાટક એટલું સુપ્રસિદ્ધ છે કે તેના માટે વધુ કહેવું એ સોના ઉપર ઢોળ ચડાવવા જેવું છે. એવું ઉત્તમ નાટક આજે રંગભૂમીની સુધારણુ અર્થે પ્રયાસ કરતા અનેક સુશિક્ષિત અને સંસ્કારી નવયુવકોના સહકારથી તદ્દમારી સમક્ષ રજુ કરતાં અમને અત્યંત દર્ષ થાય છે. તદ્દમે કદાચ એમાં ધડાકા ભડાકા નહીં જોઈ શકા, શેર બાજીની રમજીટ નહીં જોઈ શકા, એવું એવું ઘણું નહીં જોઈ શકા. પરંતુ સાથે સાથે વાક્યે વાક્યે ઉચ્ચ કોટીનું સાલિય તો જરૂર જોઈ શકશે. શબ્દે શબ્દે કલા અને ભાવના આછી સ્વરૂપે નિહાળી શકશે. કવિત્વભર્યું ઉચ્ચ સંગિત ઘડીબર દિગ્દ બહેલાવી મુકે એવું—સંગિત તો જરૂર સાંભળી શકશે. છતાંયે એમાં ત્રુટીઓ ઘણીયે નજરે પડશે. પરંતુ એ ત્રુટીઓ મૂળ નાટકની નહીં, પરંતુ અમારી છે. ધંધાદારી નાટક કંપનીઓ સાથે અમને સરખાવવા જશો તહો તો ન્યાય અમને નજ મલી શકે. એક નાટક કંપની જરૂર અને જહેમતને ભોગે ગમે તેવી અગવડતાને સહન વડતામાં પક્ષટાવી શકે છે. ત્યારે એમેચ્યોર્સને સ વડતાને ભોગે અગવડતાઓ આવી મલે છે. છતાંયે આ નાટક રંગભૂમી ઉપર લાવવામાં મદદ કરનાર ગંધુઓની મંજ્યા કાંઈ નહાની નથી. સ્ટેજ ડાયરેક્ટ તરિકે પ્રખ્યાત થયેલા રા. જગજીવનદાસે વૃંદના મેમ્બર બની આ નાટક ડાયરેક્ટ કરવામાં જે મહેનત લીધી તે ન મલી હોત તો નાટક જે સ્વરૂપે બહાર પડ્યું તે પાણ ન પડત. મ્યુઝીકલ ડાયરેક્ટર્સ તરીકે રા. રા. ભાઈ અમૃતલાલ એન. દવે તથા રા. જગજીવન માવદીયા અને સીનેરી ડાયરેક્ટ તરીકે રા. રા. રમણીકલાલ જે. ડાકર એમ.એ.એ.એસ. એ બધાએ કરેલી મદદ ન ભૂલી શકાય તેવી છે. તે સીવાય રા. ગણુપતરાય ચૌહાણુ માસ્તર રા. ભગવાનદાસ માસ્તર વિગેરે ફટલાક ભાઈઓની મદદની નોંધ લેતાં અમને દર્ષ થાય છે.

છેલ્લે એક વ્યક્તિ કે જેણે છેલ્લી ઘડીએ આવી અમારી મુસીબતો ઉઠાવી લેવામાં પોતાની સર્વ શક્તિઓને ખરચી નાખી છે, તે વ્યક્તિ તે રા. ન્યંત આચાર્ય. રસભર્યા ગીતોના રચનારા અને એવીજ રસીકતાથી ગાનારા તરીકે તેમનું નામ સુપ્રસિદ્ધ છે. પ્રસંગને અનુરૂપ ગાયતો નહીં પણ રસ ગીતો રચી, એજ ગીતોનો ઘણો ખરો ભાગ ગાવાની જવાબદારી પોતાના શીર પર ઉઠાવી લીધી છે, તેની નોંધ લીધા વગર તો આ નિવંદન અધુરુંજ ગણાય.

સાહિત્ય અને કલાના વિકાશ અર્થે ભજવાતા આ નાટકની પાછળ, અમારા અન્ય ઉદ્દેશો ખર લાવવા માટે આર્થિક અગવડતાને પહોંચી વળવા સિવાય બીજો કોઈ હેતુ છે એમ માનવાની ભૂલ ન કરવા વિનંતિ છે.

છેલ્લે અનેક મુશીબતો વંડી તમારી સન્મુખ રજુ કરેલા આ નાટ્ય પ્રયોગમાંથી આપને કંઈક પણ આનંદ મલશે તો એટલીએ સાર્થકતાની યાદ અમારે મન સંતોષની વાત ગણાશે.

તા. ક. આકસ્મિક કારણોને લઈને નક્કી કરેલા વખતે તમારી સમક્ષ રજુ કરવા ધારેલો આ નાટ્ય પ્રયોગ એક મહિના પછી રજુ થાય છે. દરમિયાન કરાચીની રસજ પ્રજા સમક્ષ અમે વધુ સામગ્રી પિરસવાની સગવડ કરી શક્યા છીએ. મળ નાટકમાં હાસ્ય રસ બહુ ઝોઝો છે. અને છે તે પણ એટલેા છુટો છુટો વેરાયલો છે કે શોધવા જતાં ભૂલ થવાનોજ સંભવ રહે. એથી રા. ન્યંત આચાર્ય ખૂબ મહેનત લઈને તદ્દન ઝોરીજનક્ષ અને નવીજ દિશા સુચવતુ કામીક લખી નાટ્યરંગીક જનતાને હસવવા માટે નવીજ સામગ્રી પીરસી છે.

આપડી હપાઈ જવા પછી આ ઉમેરો કરવા પડેલ હોવાથી અમુક પ્રવેશો આગળ પાછળ મુકવા પડ્યા છે. પ્રેક્ષક ગણ એ સુધારીને વાંચી લેવાની ઉદારતા દાખવશે. **મુજોષુ કિં વહુના.**

મંત્રી

શ્રી જીવન વિકાસક વૃંદ.

પાત્ર પરિચય

પુરૂષ પાત્રો

શાહજહાં.....૪૬ ભારત સમ્રાટ.

દારા.....	} શહેનશાહનો વડો પુત્ર	} શાહજહાંના ચાર પુત્રો	
સુળ.....			” બીજો ”
મુરાદ.....			” ત્રીજો ”
ઔરંગઝેબ			” ચોથો ”

સુલેમાન.....યુવરાજ દારાનો પુત્ર

સીપાર..... ” ” ”

મહમદ.....ઔરંગઝેબનો પુત્ર

મિરજુમલા...ઔરંગઝેબનો પ્રધાન

શાયસ્તખાન... ” સેનાપતિ

જહાનખાં.....સુબેદાર

શાહનવાજ... ” (ઔરંગઝેબનો સાસરો)

દિલેરખાં..... ”

જશવંતસિંહ.....જોધપુર નરેશ

જયસિંહ.....જયપુર નરેશ

દિલદાર.....મુરાદનો વિદુષક

સ્ત્રી પાત્રો. ૨૭

જહાનઆરા.....શહેનશાહ શાહજહાંની પુત્રી

નાદિરા.....યુવરાજ દારાની પત્નિ

પ્યારા.....સુળની પત્નિ

જહોરત.....યુવરાજ દારાની પુત્રી

આ ઉપરાંત બાળાઓ, વારાંગનાઓ, સીપાહીઓ, જહાદો
ભરવાડ વિગેરે વિગેરે.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥

શાલજ્ઞાં.

નારકનો હુંક સાર.

~*~*~

અંક પહેલો.

મંગળાચરણ.

હતિલાસ વિધાત્રી, રસકલા અને પ્રેરણા સાથે જગતની યાત્રાએ પધારે છે. કરતાં કરતાં યમુના નિરે ઉભેલા શાલજ્ઞાંના પ્રેમ સ્મારક તાજમલાદિ પાસે આવી પહોંચે છે. તાજનો ઇતિલાસ સાંભળતાં રસ-કલાને એ ધૃતિ સાહિત્યમાં ઉતરે તો 'કનું સાફ' એવી ઇચ્છા થાય છે. એજ વખત એંગલાના સુપ્રસિદ્ધ નાટ્ય સમ્રાટ દિગ્ગેન્દ્રેય તાજની યાત્રાએ આવે છે. પ્રેમના ભવ્ય સ્મારકને જોતાંજ એનું અંતર નમી પડે છે. જગતની અમરધૃતિને સાહિત્યમાં અમર કરવાની પ્રતિજ્ઞા લઈ ત્યાંથી વિદાય લે છે, હતિલાસવિધાત્રી વિગેરે તેને અશીષ આપી પ્રેમના અથંગ પૂજારીના ગુણગાન ગાતાં ત્યાંથી વિદાય થાય છે.

પ્રવેશ ૧લો.

સ્થળ:- આગ્રાનો રાજ્ય મહેલ.

આગ્રાના રાજ્ય મહેલની અંદર પથારી પર અર્ધ સૂતી અવસ્થામાં વ્રહ્મ શાલજ્ઞાં વિચાર કરે છે. યુવરાજ દ્વારા રાજ્ય પરિસ્થિતિ સમજાવે છે, તથા સુબ મુરાદ તથા ઔરંગઝેમે કરેલા અંડની હદી કત સંભળાવે છે. શહેનશાહ તેને ભાઈ ભાઈ વચ્ચે લડાઈ ન કરવા સમજાવે છે. યુવરાજ દ્વારા આ અંડને સમાવવા જવાની રજા આપવા વિનંતી કરે છે એટલામાં શાલજ્ઞાં જલ્દાનઆરા આવી દ્વારા તથા શાલજ્ઞાંને આ અંડ સમાવી દેવા ઉશ્કેરે છે. શાલજ્ઞાં ખિન્ન હૃદયે આજ્ઞા આપે છે. દ્વારા અંડ સમાવવા રવાના થાય છે. પોતાની પુત્રી જલ્દાનઆરાને આ કલ્પમાં ન પડવા વ્રહ્મ શહેનશાહ શિખામણ આપે છે,

પ્રવેશ રજો

સ્થળ :- મુરાદની છાવણી.

એશિયાનો સર્વ શ્રેષ્ઠ દિલ્હી નિયામતખાં દિલ્લદાર તરીકે મુરાદની મુખર્જતા પર વિચાર કરે છે. મુરાદ પર દિલ્લદારના કટાક્ષ ભર્યા વાણી પ્રહારો ઔરંગઝેબનું આવવું. મુરાદની પ્રશંસા કરવી તથા રાજ્ય ગાદીને લાયક મુરાદ સિવાય બીજી કોઈ નથી એમ બહાર કરવું મુરાદ ઔરંગઝેબની તારીફ કરતો કરતો ચાલ્યો જાય છે. શાયસ્તખાનનું આવવું ઔરંગઝેબને, દારાને શહેનશાહ તરીકે સ્વીકારવા સમજાવવું ઔરંગઝેબ ધર્મનું ઝનૂન ચડાવી શાયસ્તખાનને ભોળાવવો.

પ્રવેશ રજો

સ્થળ :- સુળની છાવણી.

સુળ પ્યારાને સુલેમાનની ચડાઈના સમાચાર આપે છે. પ્યારા સુળની તમામ વાતોને મસ્કરીમાં ઉડાવે છે. સુળ પ્યારાનો પ્રેમ વિનોદ, અચાનક તોપોના અવાજ સુળનું તપાસ કરવા જવું. પ્યારાનો ઉત્પાત, સુળ તથા પ્યારાનું નૌકામાં ખેસી નાશી જવું. જયસિંહ, દીલેરખાં, સુલેમાન વીગેરેનું તેમને પકડવા આવવું.

— રજો. —

પ્રવેશ ઈથા.

સ્થળ :- સુલેમાનની છાવણી.

ઔરંગઝેબના કાવત્રાના ભોગ થઈ પડેલ દિલેરખાં તથા જયસિંહની આપસમાં સંતલસ. શાહજહાં સુલેમાનના પોતાના પિતા દારાને નાશી ગયાના સમાચાર આપવા, જયસિંહની યુવરાજ દારાના ફરમાન સિવાય આગળ કદમ ન ભરવાની પ્રપંચી લડીલાઈ. જયસિંહના પ્રપંચનું ખુલ્લું પડવું દિલેરખાંનો દિલ પલટો તથા સુલેમાનને મદદ આપવાનો અડગ નિશ્ચય. જયસિંહનું તિરસ્કાર કરી આત્રા તરફ સિધાવવું.

પ્રવેશ ૫મો.

સ્થળ :- રાજ્ય મહેલના કેદખાનાનો એક ભાગ.

તોપોના અવાજને શહેનશાહ શહેજહાંનું યુવરાજ દારાના વિજ્ય નાદ તરફ મેળી લેવું. મદમદનું આવવું તથા એ વિજ્યનાદ દારાની વિજ્ય પ્રાપ્તિના નાદ પરંતુ તેના પિતા ઔરંગઝેબની વિજ્ય પ્રાપ્તિના છે તેમ સમજાવવું. પોતાના પિતાની આજ્ઞાથી તે હજાર શૈનિકો સહિત આગ્રાના મહેલનો કબજો કરવાને આવેલ છે, તેના ખુલાશા શહેનશાહની બહાર જવા દેવાની મદમદને આજ્ઞા, ફક્ત બહાર જવાની ખાતર આખા ભરતખંડની શહેનશાહત આપવાની પ્રતિજ્ઞા મદમદની પિતૃ ભક્તિની ભગ્ય કસોટી શહેનશાહતને ખાતર પણ પિતાથી એવકા ન થવાની મક્કમતા. જહાનઆરાની ઔરંગઝેબ તથા તેના પુત્ર મદમદની પિતૃભક્તિની સરખામણી. પુત્રદ્રોહથી હતાશ થઈ ગયેલ શાહજહાં જગતના પિતાઓને પિતૃભક્ત પુત્રો ગનાવવાનો ઉપદેશ કરે છે. જહાનઆરા તેમને નકામ પ્રલાપ ન કલાનું સમજાવે છે. આખરે આપ દીકરી અનેનો સન્નતને ભાંગી ભુક્કા કરી નાખવાનો અડગ નિશ્ચય.

પ્રવેશ ૬ઠો.

સ્થળ :- મુરાદની છાવણી.

શરારના પૂરમાં તળાઈ જતાં મુરાદ માટે દિલ્લદારનો દિલ્લમાં બળાપો દિલ્લદારનું મુરાદને ગંભીર અને કટાક્ષ ભયા શબ્દોમાં ગમ-જાવવું. ઔરંગઝેબનું આવવું દિલ્લદારના કટાક્ષને કળી જવું. વારાંજન તથા શરારના શિશાથી ભાળા ભાષને ભાળાવી કેદ કરવા. દિલ્લદાર સાથે ઔરંગઝેબનું જવું. મુરાદને અગ્ર મોકલવા.

પ્રવેશ ૭મો.

સ્થળ :- રાજ્ય મહેલનો એક ભાગ.

શહેનશાહને પોતાની હાલત માટે ખેદ. જહાનઆરાનું આવવું ઔરંગઝેબના દિલ્લહીના સિદાસને ખેસવાના સમાચાર આપવા શહેજહાંનું ન માનવું. છતાંય કદાચ અને એમ માનવું. પોતાની પ્રગ્ન વિધેના સમાચાર પુછવા. જહાનઆરાનું લોકોની સ્વાર્થાધિનનું દિગ્દર્શન કરાવવું.

કે “ કાલે કદાચ સૂર્ય ઉગે નહિ અને તેને બદલે કોઈ પ્રચંડ દાવાનળ સળગી ઉઠે તો તેના અજવાળામાંયે તેઓ પોતાનું કામકાજ સુખેથી કરવાના.” “ ઇન્સાન ખુશામદ ખોર છે. જે તેને રોટલાનો દુકડો આપે તેનાજ કદમ ચાટતો પુંછડી પટપટાવે છે.” એમ સમજાવવું ખાર નીતીના પુજક વ્રહ્મ શહેનશાહને દુનિયાની દુર્જનતાનાં દર્શન.

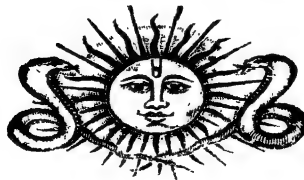
પ્રવેશ ૮મો.

સ્થળ :- ઔરંગઝેબની કચેરી.

ઔરંગઝેબની રાજ્ય કચેરી જશવંતસિંહની બંધપુર પાછુ જવા માગણી. ઔરંગઝેબની દગલબાહુ. જશવંતસિંહની ઔરંગઝેબનું બીજુ લગાઈમાં ઉતરવાનું આમંત્રણ. ભારત સમ્રાટ ફાલુ એ સંબંધી જશવંતસિંહનો પ્રશ્ન શાયસ્તખાનનું પાદશાહ તરીકે ગાઝી આદમગીગને જણાવવું. અચાનક શાહગઢી જહાનારાનું પ્રવેશ થવું તથા ભારત સમ્રાટ તરીકે શહેનશાહ શહેજહાને વ્યક્ત કરવા. ઔરંગઝેબની જહાનઆરાને જહાનખાનામાં જવા વિનવણી. જે એ વિનવણી માન્ય ન થાય તો સરદારેને કચેરી છોડી જવા હુકમ કરવા. જહાનારાની મક્કમતા. મલમદને શાહગઢીને ઉપાડી જવા હુકમ કરવા. મલમદની નિર્બળતા જહાનારા અજબ હુસ્નારીથી દરબારીઓને ઔરંગઝેબ વિરૂદ્ધ ઉસ્કેરી મુકે છે. અને સાચા શહેનશાહ શાહજહાં છે એમ ખતાવી જય થોપ બોલાવે છે. ઔરંગઝેબ અજબ મુત્સદ્ગીરી વાપરી દરબારીઓને ફેરવી નામે છે. આખરે સૌ ઔરંગઝેબ ને શહેનશાહ તરીકે કબુલ રાખી તેના નામનો જય પાકારે છે. જહાનઆરા નિરાશાથી હતાશ બની જાય છે.

— ટૂંકો. —

અંક પહેલો સમાપ્ત.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧લો.

સ્થળ :- રજપુતાનાના રણની સરહદ

ધગધગતા રણમાં સિપાઈનું પાણી માટે ટળાવળાવું. નાદિરાની દારાને પાણી લઈ આવવા આજીજી. દુનિયાની આપત્તિ અને અન્યાયથી કંટાળી ગયેલા દારાની પિતા અને પતિ તરીકેની ફરજની તિલાંજલી આપવી, અને નિષ્કુર બનવું. સર્વત્ર શયતાનિયતના દિગદર્શન કરવા. અને ગર્વને મારી નાખી પોતે ખણુ આત્મ હત્યા કરવાનો નિશ્ચય માતા તથા અચ્ચાનો પ્રેમ જોઈ પિંગળાવું. કરી વખત ખુદા નથી એમ માની હત્યા કરવા તત્પર થવું. તેવામાં વૃદ્ધ ગોવાળાનો પ્રવેશ. ગર્વને પાણી પાવું. ગર્વશક્તિમાન પરમેશની મયર અંતને આછો ખ્યાલ.

પ્રવેશ ૨જો.

સ્થળ :- મુંગીરમાં સુજનો રાજ્ય અહેલ

સુજનું પ્યારની મેગદાઈ વિશ્વલ ગંગાંધી સલાહ લેવા આવવું. પ્યારા પેતાના વિતોદી સ્વભાવ પ્રમાણે સુજને મશ્કરીમાં ઉડાવે છે. તથા દુનિયાની વધારે જાગજાગમાં ન પડ્યાં તેન લાર્દિક પ્રેમનું દિલ અપર્શ વાળીમાં દિગદર્શન કરાવે છે.

પ્રવેશ ૩જો.

સ્થળ :- અમદાવાદ દારાની છાવણી.

ભટકના દારાનું અમદાવાદ આવી પહોંચવું. પતિને દુઃખે દુઃખ અને સુખે સુખ માની નાદિરનું પતિને આ લડાઈમાંથી નિવૃત્તિ લેવા આજીજી. પરંતુ દુનિયાથી દાઝેલા દારાની ગેરરામજાણુ અને પતિને પ્રેમનો તિરસ્કાર કરી ચાલ્યા જવું. જાલરન, સિપાઈનું નાદિરને ગમગીનીનું કારણ પૂછવું. દારાને પેતાની અચેલી ભૂલનો ખ્યાલ આવતા પતિને પાસે લામતી યાચના કરવી. તેટલામાં ગુજરાતાના સુબા અને ઓરંગઝેબ તથા મુરાદન. શારા શાહનવાજનું આવવું. તથા દારાને આશ્રય આપવા અને મરણ પર્થેના દારાની સાથે રહી લડવાની પ્રતિજ્ઞા કરવું.

પ્રવેશ થયો.

સ્થળ :- ખિજીવામાં સુજની છાવણી.

સૂજ બ્યુલ રચના તપાસે છે તેવામાં પ્યારા પુખ્તમાળા સાથે આવી સુજને ખેરેલાં છે. પતિ પત્નિ વચ્ચે પ્રેમગોષ્ઠી લડાઈના બચાનક વાતાવરણમાંથી દૂર દૂર ખસતી બેઠકીનું સ્નેહ સરીતામાં રતાન.

પ્રવેશ પામો.

સ્થળ :- અલ્હાબાદ ઓરંગજેબની છાવણી.

જરાવંતસિંહની શૌર્યતા પર આક્રીન થતા ઓરંગજેબનું બીજ દિશામાં લડાઈની તૈયારી થવાથી વિમાસણમાં પડવું. પોતાના પુત્ર મલમલ તરફ શક. મલમલનું આગમન. વૃદ્ધ શહેજીદાને કેદ કરી બીજા ભાઈઓને અન્યાય કરી અધર્મથી ઓરંગજેબે ખુલ્લો લીધેલા રાજ્યની રીતિએ પોતાના પિતા તરફની પિતૃભક્તિ આગે ગુમાવી દીધી છે એમ જાહેર કરવું. પિતા પુત્રની વચ્ચે ગરમાગરમ તકરાર. ઓરંગજેબની પિતૃભક્તિ રહેવા મલમલને શીખામણ મલમલની મક્કમતા.

પ્રવેશ ફેરો.

સ્થળ :- જીહનખાના રાજ્ય મહેલમાં દારાનો આરટો.

જલદરતો પોતાની સ્ત્રી નર્મકિની નિર્બંધતા પર બળા પા મિપરનું આવવું. સિપારને પિતૃભક્તિની ખાતર ખુતી ઓરંગજેબની છાતીમાં ખંજર લુહાવી દેવા ઉશ્કેરવું. સિપારનો હત્યા નહિ કરવાનો અડગ નિશ્ચય સિપારની અલદ્દરી અદલ દરખાતી જલદરત. સિપારનું જલદરતને ખુદાપર અડગ ઇતિયાર રાખવા તથા સજુરીથી મુશ્કેલીએ સાતન કરવા અમજાવવું. ખાતદાન પિતાના પુત્રની ખાતદાનીનું દિગ્દર્શન.

પ્રવેશ ઉમેા.

સ્થળ :- જીહનખાનો રાજ્યમહેલ.

દારા મરણ પથારી પર સૂતલી નાદિરાની માણી માંગે છે. પોતાના પતિના દુઃખમાં ભાગીદાર થઈ શક્યા એવો એનું સદ્ભાવ્ય છે એમ જાહેર કરતી નાદિરાના બધાને જીહનના રાજ્ય મહેલમાં સુખી વેત્ત પરંતુ સુલેમાનને ન મળી શકવાથી બિચ્ચ થતી, દેહોત્સર્ગ દારા તથા

સિપાર જલરતનો વિલાપ, ત્યાં જલનખાં આવી દારાને કેદ કરવાનો લુકમ કરે છે. દારા હંસ્તે મ્હેરે લુકમને તામે થતાં નાદિરાની લાશને લાહોર લઈ જઈ આદશાહી પરિવારના કબ્રસ્તાનમાં દફન કરવા વિનંતી કરે છે. જલનખાં ક્ષુભ થતાં પોતે દારાને ન પકડે તો તેનો માલ્લીક ઔરંગઝેબ કાપાય એમ જાહેર કરે છે. શોકનો અતિરેલ થતાં સિપાર રોઈ પડે છે. દુર્દૈવ સામે અટલાસ્ય કરતો દારા આ જોઈ ખિન્ન થયે છે. બખ્ષે વખત દારાના લાયથી જીવતદાન પામેલ જલનખાંની કુટિલતાનું દિગ્દર્શન.

— રજ્જો. —

અંક બીજો સમાપ્ત.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧લો.

સ્થળ :- આગાનો કિલ્લો, શાહજહાંનો રાજ્ય મહેલ.

કેદી શાહજહાન પોતાની પર આવી પડેલી કમનશીબીનો વિચાર કરે છે. જહાનઆરા આવી દારા, જલરત અને સિપારના કેદ થયાના સમાચાર આપે છે. શહેનશાહનો કદખાંત પ્રજામાંથી કાઢ્યો દારાને સાથ ન આપ્યો તે ઉપર વિચાર કરતા શાહજહાંના મુખ પર આવતા પાગલતાના ચિન્હો. ઔરંગઝેબ દારાની હત્યા કરશે એવું ગંદમાઈ ભુસ્કા મારી દારાને બચાવવા જવાની ઈચ્છા જહાનઆરાનું તેમ કરતા અટકાવવું. દુનીયા ખુશામતખોર બની ઔરંગઝેબના પદામાં ભળી ગઈ છે એમ જણાવી જહાનઆરાનું આ મહેલમાં કાઢ તેઓનું સચ નથી એમ સમજાવવું.

પ્રવેશ રજો.

સ્થળ :- ઔરંગઝેબનો મહેલ.

અદાલતમાં દારાને મોતની સજા થઈ છે, એ ઉપર વિચાર કરતો ઔરંગઝેબ. એકાએક દિલદારનું આવવું અને આ ઇન્સાફ નહીં પરંતુ હત્યા છે. એમ જાહેર કરવું. ઔરંગઝેબનું ગુસ્સે થવું પરંતુ દિલદાર યુક્તિથી સમજાવતાં એ સાચું કહે છે. તેવું કબુલ કરી શાયસ્તખાનને તેડવા જવા દિલદારને હુકમ કરવો. શાયસ્તખાન તથા દિલેરખાનનું આગમન ઔરંગઝેબનું દારાના મોતનો ઇન્સાફ મળી ગયાનું (જાહેર કરવું) તથા પોતે તેને માફી બક્ષી છે એવું જાહેર કરવું. જીહનખાનું ધર્મની રક્ષા કરવા ઔરંગઝેબને ઉશ્કેરવું. દારાને દેહાંત દંડની સજા ફરમાવતો ઔરંગઝેબ જીહનખાનું ગયા પછી ઔરંગઝેબને આવેલી સાન.

પ્રવેશ ૩જો.

સ્થળ :- ખીજરાબાદમાંનું કેદખાનું.

સતેલા સિપાઈ પાસે ઉભા રહી બનેલા બનાવોપર વિચાર કરતો દારા. દિલદારનું આવવું તથા દારાને મૃત્યુની ફિલસુફી સમજાવવી. દારાને દિલદારની પોતાનો પોશાક ખેંદરી નાશી જવા વિનવણી. તથા પોતાને મરવાની ઇચ્છા છે એવું જાહેર કરવું. દારાનો પોતાના બચ્ચાને છોડી ક્યાંઈ પણ ન જવાનો નિર્ણય જીહનખાનનું મૃત્યુના પયગામ સાથે આવવું. દિલદારનું આશ્ચર્યચકિત થવું દારાનો દિલદાર તથા સિપાઈ સાથેનો છેલ્લો મિલાપ તથા બહાદુરીથી મૃત્યુને શરણ થવું. પિતા-પુત્રનો હૃદયભેદક કલ્પાંત.

- રૂબરૂ -

પ્રવેશ ૪થો.

સ્થળ :- દિલ્હી દરબાર.

ઔરંગઝેબ આવી સુલેમાનને તેના તરફ કોઈ પણ જાતની રહમ બતાવવા બોલાવે છે પરંતુ સુલેમાન પોતાના પિતાના હથોડા પાસેથી મળતી દયાને ઠોકરે મારી મૃત્યુને બેઠવાનો અડગ નિશ્ચય જાહેર કરે છે. ઔરંગઝેબનું સુલેમાનને ખુદાની બંદગી કરી લેવાનું ફરમાન.

જહરતનું પુરૂષ વેષે દાખલ થવું તથા ઔરંગઝેબનું ખુન કરવા તૈયાર થવું. સુલેમાનનું તેને રોકવું તથા હત્યાના બદલામાં હત્યા ન કરવા સમજાવવું. ઔરંગઝેબનું જહરત તથા સુલેમાનને કેદ કરવાનું કરમાન.

-ટૂંકણો.-

પ્રવેશ પંચા.

સ્થળ:-આરાકાનનો રાજ્ય મહેલ.

સુળ પીયારા હારીને આરાકાનના રાજ્યને આશ્રયે આવી રહેલ છે તથા તકદીરના તમાસાએ કરેલ પોતાની દુઃખી સ્થિતીપર વિચાર કરે છે “સુળ આરાકાન સર કરવા આવેલ છે” એવી રાજ્યને ઉડાડેલી ખોટી અફવાની તેમજ તેમને આશ્રય આપવા બદલ રાજ્ય પીયારાની માંગણી કરે છે એવા ખબર સુળ પીયારાને આપે છે આ સમાચારથી હૃદયમાં બળાતીને દુઃખી થતી પરંતુ ઉપરથી માર્મિક હાસ્ય કરતી પીયારાને જોઈ સુળને દુઃખ થવું ને આવી કઠોર મર્મવેધક મસ્કરી છોડી-ગંભીર બની આવેલ આફતની સામે થવા વિચાર કરવો. છેવટ રાજ્યની દુષ્ટ માંગણીનો જવાબ આપવા બન્ને જણે સાથે ઉભી લડવું ને વીરોચીત મૃત્યુને બેટવું એવો નિશ્ચય કરવો. આજે એમના જીવનની છેલ્લીજ રાત હોઈ સારી રાત જાગી આનંદ-પ્રમોદ કરવો કારણ યુદ્ધ લજ્જા સવારે છે.

પ્રવેશ ૬૪૦.

સ્થળ:-ઔરંગઝેબનું દિવાનખાનું.

ઔરંગઝેબનો અનુતાપ અને બેચેની પોતે કરેલા અન્યાયોથી જાગેલી ભ્રમણા, તેથી થયેલી તેની પાગલ જેવી સ્થિતી દિલ્લદારનું આવવું તથા ઔરંગઝેબે જે જે કર્યું તે સર્વ પોતાના સ્વાર્થ માટે કર્યું છે એમ જાહેર કરવું. ઔરંગઝેબનો રોષ. તથા ત્યાંથી ચાલ્યા જવાનો દિલ્લદારનો હુકમ. દિલ્લદારનું એશિયાના સર્વશ્રેષ્ઠ ક્રિદ્સુદ્ધ નિયામતખાન તરફ પ્રસિદ્ધ થવું. ઔરંગઝેબની અજ્ઞાનચમ્પી. દિલ્લદારનું ઔરંગઝેબને ભાવી કથન.

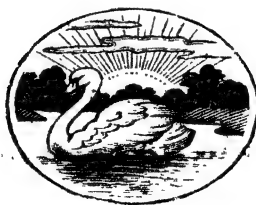
પ્રવેશ ભો.

સ્થળ :- રાજ્ય મહેલના કેદખાનાનો એક ભાગ.

શાહજાદી જહાનઆરા તથા જહરત ઔરંગજેબની પ્રપંચતા પર વિચાર કરે છે. શાહજહાનું પાગલ અવસ્થામાં દાખલ થવું તથા જહરતને પોતાની સાથે શાદી કરવા પુછવું. શહેનશાહને ફરી સાન આવવી. ઔરંગજેબનું દાખલ થવું. શહેનશાહનું તેને ખૂન કરવા વિનવણી. ઔરંગજેબનો પશ્ચાત્તાપ, તથા માશી માંગવી. માશી આપતો શાહેજહાં. જહાનઆરાનો માશી ન આપવાનો અડગ નિશ્ચય શહેનશાહની વિનવણી. બુદ્ધા બાબાને ખાતર માશી આપતી જહાનઆરા. ત્યાં પિતાની કરેલી દુર્દશાથી બળી જળી રહેલી જહરત આવી મદારા પિતાની ભયંકર ખૂનરેણ કરી જે સલ્તનત તેં પચાવી પાડી છે એજ સલ્તનત તારો કાળ બનજે ” એવો ભિપણ આપ આપે છે.

ભયંકર પાપની ભયંકર સજા અને પૂર્ણાહુતી.

— રજા. —

(કોમીક)
પ્રહસનનાં પાત્રો.

બાપુ બંકાજી	રતનગઢના અરીણી કાકિર
કપુરચંદજી	તેમના કામદાર
માધુલા	પાટવી રાજકુમાર
મી. ચટનીવાલા	રાજકુમાર કોલેજના પ્રિન્સીપાલ
કટપીસ	હોસ્ટેલનો બોય પીયુન
મી. બેલ	પોલીટીકલ એજન્ટ
રાયજીવી	બાપુની રખાત ખવાસાળુ
મીસ ટ્રવિર્નીંગ	એક ગુજરાતી હાફ કાસ્ટ સ્વછંદી છોકરી

ઉપરાંત નાટકના એક્ટરો, જ્વેલર, સીપાઈઓ વગેરે વગેરે

અંક મહેલો

પ્રવેશ ઉઝા અને યથા પ્રવેશની વચ્ચે

સ્થળ:- રતનગઢનો દરબારગઢ.

આપનું નામ રાખવાની ગરમથલ કરતા આપુ કામદાર પાસે પોતાની રખાત રાયગઢી માટે લીધેલો દાર ખરીદવા રૂ. ૩૦૦૦૦ માંગે છે. કામદાર રાજની તીંગેરીના તળીયા ઝાટક સમાચાર આપે છે તે આપુને દારની વાત મોકુફ રાખવા કહે છે ત્યાં રાયગઢી આવી કામદારને, એવી સલાહ આપવા માટે ઉધડા લે છે. ત્યાં રાજનગરથી ખબર આવે છે કે ત્યાં રાજકુમાર કેલેજમાં ભાળતા કુમાર મધુભા એક અંગ્રેજ બાળાના પ્યારમાં પડેલ છે અને પૈસા ઉડાવે છે. આપુ એકદમ ઘડી સ્વારીએ કુમાર મધુભાની ખબર લેવ. ઉપર છે.

પ્રવેશ દહા અને ઉમાં પ્રવેશની વચ્ચે

સ્થળ:- રાજનગરની રાજકુમાર કેલેજની લેાસ્ટેસ.

લેાસ્ટેસ બાય કટપીસ રાજકુમાર મધુભાની મ્યુઝીક ટીચર મીસ દવિનીંગ સાથે વધતી જતી પ્રીતિની મિમાંસ કરે છે. ત્યાં આપુ ઘડી સ્વારીએ આવી ખેંહ્યે છે. મ્યુઝીક ટીચરને જ્ઞાત આપુના ગુસ્સાનું થમોમીટર શન્ય ડીગ્રીએ આવી ખેંસે છે પણ આપનું નામ રાખવા મધુભાપર લાચરગનક ગુસ્સા કરે છે ત્યાં કેલેજ પ્રિન્સીપાલ મી. ચટનીવાલા પણ આવી ખેંહ્યે છે. હાકરની વાટ ઉઘાડી મુકવા માટે પ્રિન્સીપાલપર આપુના લાલ ડેળા ઘુરકે છે અને પ્રિન્સીપાલ આપડો, આપુને અરીજુનો એવર ડાઝ થયા હશે એમ જાણીઆતની પકડે છે બદ પેલીટીકલ એજન્ટને હાકરના ભાળતર વીણે ફરીઆદ કરવા આપુ રવાના થાય છે.

— અંક બીજો —

પ્રવેશ ઉઝા અને યથા પ્રવેશની વચ્ચે

સ્થળ:- રાજનગરીની નાટકશાળા.

ખેલ જોવા આવેલા આપુ અંગ્રેજ રીતભાતેથી ભઠ્ઠી ઉઠે છે ત્યાં ખેલ શરૂ થતાં-એક અબળા પર જુદમ કરતા લંપટ પુરુષનું દૃશ્ય જોતાં પોતે ક્યાં છે તે આપુ બૂલી જાય છે અને સ્ત્રીની રક્ષા કરવા તથા લંપટને શીક્ષા કરવા આપુ તે લંપટને પાક કરનાર એકટરને ઝાળીએ દે છે.

રેખલો.

પ્રવેશ દહા અને ઉમાં પ્રવેશની વચ્ચે

સ્થળ:- રાજગરની જેલ.

પુનઃ કરીને જાહેરાત હાંડ ભરી ન શકવાથી જેલમાં મહેલ સમજીને દગાણુ દગાતા બાપુ બંકાજી જેલરને મજૂરી કરવાના બાદશાહી સાધનો કાઢી દેવા માટે મુખતિભરી વિનવણી કરે છે. ત્યાં કામદાર પોતાના બાપદાદાની પૂંજીમોથી દરબારને હાંડ ભરી તેમને છાડાવવા આવે છે આવી જેલની મજા છાડી જવા માટે બાપુની આનાકાની. પણ મધુભા: રાજા થશે અને રાયગદનીને દુઃખ થશે એ વાળના બાપુ ભડકી હાંડ છે અને રતનગદ જવા ઉપાંડ છે.

— અંક ત્રીજો —

પ્રવેશ પમાં અને દહા પ્રવેશની વચ્ચે

સ્થળ:- રતનગદના રાજ દરબાર.

રાણી થવાના સ્વપ્ના સેવતી મીસ દાવિનીંગ તથા રાજા થવાના મનમુખ કરતા માધુભા. ત્યાં પોલીટીકલ એજન્ટ મી. એલ આવીને માધુભાને રાજગાદી સોંપવાની તૈયારી કરે છે. ત્યાં બાપુ બંકાજી કામદાર સાથે આવી પહોંચે છે. બાપુની ગાદી માટે રક્ષક એજન્ટ તેમની રૈયનની ફરીઆદો ધ્યાનમાં લઈ બાપુને ગાદી બાપવાની વિરુદ્ધમાં જાય છે ત્યાં તે રાયગદી આવીને જાહેર કરે છે. કે માધુભા તે ગાદી માટે ખીસકુલ લક્ષ્મીને છેજ નહીં કારણકે તે બંકાજીનો પુત્રજ નથી. એજન્ટ તેની સાબીતી માગે છે અને રાયગદી દીવા જેવી સાબીતીઓ પૂરી પાડે છે. છેવટે એજન્ટ માધુભાને ખીસકુલ લક્ષ્મીને રાજગાદી સોંપે છે અને એજન્ટ બાપુને સારી રીતે રાજ કરવાની સૂચના આપી ગાદી પાછી તેમને સોંપે છે. બાપુ કામદાર તથા રાયગદીને નવાજે છે અને માધુભા. તથા મીસ દાવિનીંગને કાદી મુંકે છે.

રાયબાદી:— (૧)

વાડીના લમરા વેગળા રેજે,
કાળી તમારી જાત,
અમે તો ગોરાં ગલગોટાને,
તમારી નગણી નાત,
અમે તો પ્રેમના ઘેલાં
તમે તો મનના મેલા છે
તમે તો મનના મેલા છે.....

બાપુ બંકાજી:—

ગોરાં તો આવો આમ ગોરાંદે,
કાનમાં કંઈ દઉં વાત,
કાળા એટલાં કામળગારાં,
રૂપાળી લાગે ભાત,
અમે તો દીલ શુલાળી
અમારે ઘેર નવાળી છે
અમારે ઘેર નવાળી છે.....

મીસ ઇવિનીંગ:—

(૨)

રાજરાણી થવાની મને હામ છે રે,
મારા લવર પર મારી લગામ છે.
સહીને શીક્ષા તો થશે-રાણીના નામના,
ચાલશે અમલ મહારાણીના ગામમાં,
રાજમાં મીઠાની તાણ છે રે....મારાં
જૂના જૂના નોકરોને-પાણીયું આપશું,
બધી બોપ્રીસમાં-લેડીઝને સ્થાપશું,
મદોને બબરચી બનાવશું રે....મારાં
લેડી ટાયપીસ્ટ, લેડી પોલીસ, ડીટેક્ટીવો પણ લેડીઝ
એડીટર, ડાયરેક્ટર જનરલ, જજ ભેરીસ્ટર લેડીઝ
લેડી મેજેરીટી લાવશું રે,
બધા મદોને નખરે નચાવશું....મારાં

ફરશું મન ગમતા મિત્રોમાં
 વૈભવ માણીશું નવ નવલા (૨)
 જંજીર લગ્નના બાંધનની
 થઈ જાશે નાજુક ફૂલ-માળા
 કંઈ નાઈટ-ક્લબોમાં, પ્રીસ્ટ વીના (૧)
 લગ્નો થાશે નીત નખરાળાં.....
 કંઈ ડાન્સ થશે-કંઈ બોલ્સ વળી,
 પાર્ટીઓની બહુ મોજ થશે,
 લવ માર્કેટમાં નર નારીની,
 લેવડ દેવડ દરરોજ થશે....ફરશું

માધુલા તથા મીસ ઇવિનીંગ— (૪)

નગ્ની બા કેઈ છાપર ફાટયું,
 કાકા બળીયા કડકચારે
 બાપુ અમને માફ કરો
 બાપુ—ઉંદરના દરમાંથી બચ્યા,
 ભોરીંગ મામા ભડક્યારે
 કામદાર—જઈને મંડડબાપ કરો,
 મીસ ઇવિનીંગ—હવે માધુલા છેડલા સલામ રે
 બાપુ—એણે બોળાવ્યું બાપનું નામ રે
 મીસ ઇવિનીંગ—જાઓરે દીવાળીયા
 બાપુ—માથે બાંધો ફાળીયાં
 કામદાર—પગ્ની ફાકો દાડીયા.....નગ્ની બા
 મીસ ઇવિનીંગ—કેમ ઠાકોર જીએને જરા આમરે
 બાપુ—કરો માગ્ની બા હ્યો રામ રામરે
 મીસ ઇવિનીંગ—અરે રાયજાદી બા
 બાપુ—હવે ટળો માગ્ની બા
 કામદાર—માલ નહી વાટમાં.....નગ્ની બા

જહાનઆરા અને જહુરતે (૫)

શયતાનો ત્રાસે રે

એ મલીન માનવી શ્વાસે,

રગરગે દુષ્ટતા વાસે,

સ્મિતના વ્યભિચારે રે

સેવે ઝહેરીલી આંખે,

સૃજતાં સરજી એ દુષ્ટ છબી

નીજ સર્જનથી પ્રભુ કંપી ઉઠયો

“મુજ સુંદરતા હણનાર ઘડયો

નીજ હાથે” એમ રહ્યો પ્રલયી

નીજને અભિશાપે રે

ઘા પડયા આત્મ વિશ્વાસે

“દુનીયાથી શે હરવાશે,

એ શીતળ આગથી રે

ચુળા સ્વપ્ને પ્રજળી બેશે”....શયતાનો૦

અંક પહેલો.

યશગીત

રહો અમર હો ધામ મનુજ કુલના અહો.
 શું કરવા સુખ એકલવાયાં
 જડ જીવન અમરાપુરનાં અહો.
 જ્યાં આશામાં મધુરી નિરાશા
 ધન્ય જીવન એ ધરતીના અહો.

રસદેવીએ—

(૨)

હાં.....દીક્ષના દરીયાવ
 ભૂલ્યા ફુનીયાના દાવ
 મૂક્યા બહેતાં નીજ નાવ
 પ્યારના પ્રવાહમાં
 જાણતાં છતાં ઝૂકાવનાર એ પ્રપંચમાં
 પ્રેમ મૂર્તિએ પીધાં ઝહેર પુત્ર ડાંખના
 પુત્ર ધાતી નિર્દયને તોયે આપે ક્ષમા
 એ તો શાહેજહાં

કુલની વેલીના કુસુમ વીણી વીણી હોમનાર
 સ્વાર્થની સદસ્મુખી આતશ સેતાપનાર
 એને સંતાપ વિષ વ્યાપે ન મળે ઉતાર
 હાં.....કુલનો અંગાર
 જુલ્યો પ્રેમના પ્રભાવ
 જુલ્યાં જીવનનાં નાવ
 સ્વાર્થ સહેલગાલમી.....હાં

ફિલદાર—

(૩)

હાસે છે તાજને તપ્તો અણમાં માત્ર શયતાની
 જગત નીચે મહા વ્યાધી, કરાવે કંઈક કુરમાની
 ખુઝાવે સ્નેહ અંગારા, સીતમગર તપ્તના લોભી
 છતાંયે રક્ત તપ્યાંની, અગન ક્યાંથી ખુઝાવાની
 વધેરી શીશ કુલ જનનાં, પુરાવે રાજગના પાયા
 કહો એ શહેનશાહીની, હમારન કેમ ટકવાની

પીયારા—

(૪)

ઘૂમે ગગન ધનસ્વામ
 ચૂમે ભોમ-જલધાર—ઘૂમે ગગન
 જલ વરસો ઇન્દ્રધાર
 જલન જલે જોળન જવાળા
 કરો શમન, ઓખતાપ
 અમી ઝરણુ ! અલિરામ—ઘૂમે ગગન

પીયારા—

(૫)

સાખી એ નયનોનાં નુર નાથ નહીં અણસાવશે
 પ્રેમ પરાધીન પ્રાણ તરૂણીના તલસાવશે
 હેતનાજ મોતીડાં ચરેલી રાજ હંસલી
 હો રાજ હંસ મોતીડા ચરાવજો.

હાસ્યના સરોવરે રમેલી રાજ હંસલી—હેતનાંજ
 રાજ રૂડી ચંદનીના રાજ લલે આથમે
 સર્વ કમલ વેલડી સકાય લલે આ સમે
 રણુ અને સરોવરે, દવબળે સ્થળે સ્થળે
 પ્રેમનાં પ્રભાત મારાં અમર હે
 કંથ નિકટ સ્વર્ગ પ્રગટ વિકટ રાન કંટકે—હેતના.

દિલેરખાં—

(૬)

કંઈક ખગ્ગના માણના જન ધન્ય જીવનતી યાદમાં
 મસ્ત હોલતા એ મરનાના એ ગંગીતના નાદમાં
 મોતીડા કાઢે મરજીવા
 વેચના નહીં એ અણમૂલા—ધન્ય
 આ દુનીયાની હુંડી એ તો પર દુનીયામાં પરખાશે
 ધરખમ પેટી છે પ્રભુજીની પૂરી ત્યાં એ ચૂકવાશે.

વીરાંગના—

(૭)

મોઢે સોને નદે મન મોહનજી
 અરસોંકા નીંદ મોરે નૈન ભરી હયઃ
 નીશદીન નછ નછ નીકાલત બતીયાં,
 ઉનકે નેતોંકા મોયે ગયબી અસર હયઃ
 પોતી રહું સુરતીયાં—ખાણું સારી રતીયાં.

અંક બીજો.

નાદીરા—

(૮)

વસમાં રણમાં ક્યાં જઈ દરવાં,
 અગન બળે ત્યાં રોમ જળે ત્યાં
 ભૂમિ ઉકળે કોપાનળમાં.....વસમાં રણમાં
 અમ નિશ્વાસે જ્વાળા વરસે,
 પ્રાણ નીકળવા તલસે તરસે
 કંપે યમ અહીં સંચરવા...વસમાં રણમાં

પીયારા—

(૯)

પેલાં આલ ઝરખે અલંગ
 અનહદ સ્વર્ગનાં વાગે મૃદંગ;
 હાં ધીરા હો ધીરા હૈયા શા વાગે,
 જગમાં પડે પડછન્દ
 ઘીનીકાટ ઘીનીકાટ
 મધૂરાં શા ગાળે;
 આયુષ્યના આનન્દ.....પેલાં
 ઉરમાં આન્દોલન જાગે,
 દેવોને દારે જાવા;
 અમૃત ગંગામાં ન્હાવા
 અમરોના ગીતડાં ગાવા
 આશાના કિરણ અનન્ત.....પેલાં
 (કવિ શ્રી ન્હાનાલાલ: થોડા ફેરફાર સાથે)

પીયારા—

(૧૦)

ચાર નયનોંને મસ્ત એ હીડાળે,
 એકબીજાને દંપતી હીચાળે;
 અકવર્તીનાં તપ્ત નહીં તોલે,
 પ્રેમ વીણા જ્યાં ગીત અમી ટાળે...ચારં

પર્ણશાળામાં ગીતના રસાળા સ્વરે,
 નિત્ય માણીશું વૈભવો વિશાળા ખરે,
 સસ્તનતમાં તો જીવન રીઝાયા કરે...ચાર૦
 મદારા હૈયાના ગુલ્શન ગુલાબી પ્રભુ,
 દ્રશ્ય ગુલ્મુદાને શય્યા બીછાવી મદ્દુ,
 મીટ માંડીને પીશું મધુરાં મધુ.....ચાર૦

શાહનવાજ—

(૧૧)

એક પુણ્ય બસ થાય જીવનમાં
 ત્રાજાં નહીં અરમાન જીવનમાં.....એક૦
 પાપ રોગ નહીં લેશ હૃદયમાં,
 નહીં એ શૈતાની પરિચયમાં,
 તો પીવા શાં ઔષધ કાઢા.....એક
 નહીં જ્ઞનાં જરી કંપે કાવા,
 મત્યુ પધ્તી લક્ષ જ્ઞય જુદા જ્યાં,
 નાવ ન કૃપશે ભવરણમાં...એક૦

પીયારા—

(૧૨)

કાં કરમાવો દસતાં મુખડાં
 નયનો આ ચૂમી ચૂમી, વાનલડી ધીમી ધીમી,
 પ્રણય રસીલા આવો આવો સુનાવો...કાં કરમાવો
 જલજલતા મદ્યવાલા પીવરાવો
 નીત નવરાવો નયન સુધામાં.....કાં કરમાવો

પીયારા—

(૧૩)

વરસે વ્હાલાનાં નૂર ચંદની કૃવારા
 પ્યારા હે, ન્યારા પ્યારા શરમાળાં
 તરસ્યાં ઝીલે છે ઉર તેજો જલધારા
 મીકાં મરમાળાં—આછાં ઉજમાળાં
 પૃથ્વીદેવીને ચંદ્ર કરતો અભિષેક હૈયાનો પાણી ખજનો
 જ્યોત જળાધારીમાં નેહલરી નીતરે દર્શનીયે દેવનાં વિમાનો
 પરીઓના ઉછળે કુણા કલેળાં
 ચંદનીના જ્યોતિર્જલ દસતાં હિલે ચડ્યાં

ઝીલે ને દેવ જુગલ ઝુલતાં
તારલીયા પદ્મસમા ડોલે શી પાંખડી
ઘડીએ મીંચાય ઘડી ખુલતા
અમૃત સીંચાય આજ
દૈયાં ભીંજાય રાજ

પીયારા—

(૧૪)

પતંગ હું પરવશ બની-પીયુ દીપકની સદાય પ્યાસી,
સ્નાન કરીને સ્નેહાનલમાં-ભસ્મ થવાની ભર અભિલાષી,
સન્ન્યાં આ દેહના દેવળીયાં
વસવા બ્લાલમને,
આંજીને નેહનાં અંજનીયાં
પુણું પ્રિયનમને,
દેવો જ્યાં જન્મી પોતે,
પૂજારી દર્દી દીલડાં,
પૂજન પંચામૃત પીતા.
દર્દો ત્યાં થાતાં દુગળાં,
આતશ અંગારા ચૂમી,
પ્રેમ નીજ પ્યાસ ખૂઝાવો
જુગજુગનાં આતમ-ઉંડાં,
ઘાયલ નીજ ધાવ રૂઝાવો...હાં સન્ન્યાં.

જહુરત—

(૧૫)

નમાલી નારી શીદ સરખવી રે
નિબંજ ને અજ્ઞાન...
આલપણે એ કન્યા કેરો, માત-પીતાના સર પર ભારો
પરણે એને મૂર્ખ માનવી;
છાતી બાંધે પાણુ, મૂરખડાં છાતી બાંધે પાણુ...નમાલી૦
દેખી દુઃખ દાઝે દીલમાં પણ નિવારવા લાચાર
બહેતર સરજી હોત પશુ તો
કંઈ તો આવત કામ, જગતમાં કંઈ તો આવત કામ...નમાલી૦

અંક ત્રીજો.

દિલદાર—

(૧૬)

છે જુલ્મ એ ખુદાના, કહેતા જનો દીવાના,
 એ જુલ્મમાં છૂપાયા, બેઠો તણા ખગ્ગના,
 કદીએ ન વ્યર્થ જાતાં—અલિદાન પુણ્યવંતા,
 અલિદાનની છૂલીથી—કલ્યાણ જાગવાનાં...છે જુલ્મ
 આવાં કઠોર મૃત્યુ—પ્રભુ ધામના અતિથી,
 આવે ભલે અકાળે—સાથે થજો રવાના...છે જુલ્મ

પીયારા—

(૧૭)

સાજન છેલ્લી છેલ્લી રાત
 માણોને આવા અવસર નહીં આવે ફરી
 હાસ્ય ખગ્ગના આજ લૂંટાવી,
 કાલે થાશું રવાના,
 જાશું જીવનના મહાસાગરો—મૃત્યુનાવે તરી...સાજન.
 આ દુનીયામાં ઉડતાં પંખી,
 પંથી થાશું પ્રભુના,
 જીવન જ્વાળાથી જાશું અગ્નિ—મૃત્યુ પંખે કરી...સાજન

જરૂર વાપરો! મફત. જરૂર વાપરો!
ફક્ત થોડા સમય માટે. ચાહકોને એક એમુલ્ય લાભ
જીલાબની ખીનસ્વાદી સહેલાઈથી લઈ શકાય તેવી ઉત્તમ દવા.

કેસ્ટોફીન.

(વિલાયતી એરંડીયાની ટીકડીઓ.)

જે માણસો વિલાયતી એરંડીયાનું તેલ જીલાબને માટે તેના ખરાબ સ્વાદને
લીધે ન લઈ શકતા હોય તેને માટે આ કેસ્ટોફીન કે જે તેના તદ્દન ખીનસ્વાદીપણાને
લીધે નાનાં બાળકો પણ સહેલાઈથી લઈ શકે છે આ કેસ્ટોફીન હોબરડીમાં

With Castorphone Character

Don't give your babies Castor Oil, It has nasty taste. Give them instead "CASTOPHINE" Sweet Castor Oil Character.

Obtainable EVERYWHERE

With Castor Oil Character

ગ્રેહા આંતરડાંને જરા પણ ખરાબ ન કરતાં સહેલાઈથી તેમાં ગ્રેહા ક્યારેને સાફ
ફરી આંતરડાંને મળખૂત બનાવે છે

કિમત રૂ. ૪ ટીકડીવાળી એક ડબીનો રૂ. ૧)

આ કુપન લઈ આવનાર માણસને તેના નમુનો મફત

એજન્ટો:-જી. તીરથ અને કંપની, બદર રોડ કરાચી.

50 DANCOW 20

For All Ages !
For all purposes !

Try a tin of this milk today. It costs you little, but out this advertisement and bring to us when a sample tin will be given to you.

FREE OF COT

Sole Distributors:-

MALIK HIRANAND & SONS.

Bunder Road, KARACHI.

સિંધના આગેવાનો કરાંચીને લીધેરપુલ
 ઓફ ઇન્ડીયા અને કરીન ઓફ એશીયાનો
 ખ આપી ચુક્યા છે પણ તે ખેતાખને
 રાખવા ભાવી મળને વ્યાપારી અને
 લુ કેવી રીતે ને ક્યાં આપવું તે
 ન હોવું જોઈએ.

ડામરસીઅલ કોલેજ

આ શિક્ષણના ફેલાવામાં સારો ફાળો
 આપ્યો છે અને આજે ચૌદ વર્ષની કારકીર્દી
 એની ઉત્તમતાનો પડઘો પાડે છે.

કારોનેશન ડામરસીઅલ કોલેજ

કરાચી

એટલે સિંધની સંપૂર્ણપણે સ્વીકૃત સંસ્થા.

